

ХАРАКТЕРИСТИКА СОРТІВ НУТУ ЗА КОМПЛЕКСОМ ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИХ ОЗНАК

**Гончар М.В., аспірант 1-го року навчання
Панцирева Г.В. канд. с.г. наук, доц.
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця,
Україна**

Нут – важлива сільськогосподарська культура, площі вирощування якої постійно збільшуються в Україні. Однак, рівень врожайності нуту залишається практично на одному рівні, що свідчить про недостатню ефективність використання екологічних та агротехнічних факторів. Забезпечити ефективне підвищення продуктивності нуту можливо лише за умов раціонального використання усіх факторів технології та раціонального використання біологічного потенціалу агроценозів. Застосування сучасних факторів технології та правильний підбір сортів нуту дозволяє уникнути додаткових затрат на збереження врожаю та повністю розкрити біологічний потенціал рослин.

Згідно результатів досліджень встановлено, що представлені сорти нуту не лише вітчизняної селекції, але всі вони є придатними для поширення на території України. Встановлено, що основними факторами, які впливають на величину врожайності, а також показники якості є генетичний потенціал сорту та ґрунтово-кліматичні умови регіону. Відтак, агрокліматичні умови регіону досліджень є досить сприятливим для вирощування рослин нуту. Сорти нуту Скарб та Достаток є придатними для створення високопродуктивних посівів в умовах правобережного Лісостепу України. За комплексом основних цінних господарських ознак в умовах регіону досліджень мають вагомні переваги сорти нуту Скарб та Достаток.

Світова посівна площа нуту становить близько 12 млн. га. В СНД нут висівають на малій площі – близько 30 тис. га. За інтенсивної технології нут може давати до 3,0-3,5 т/га і більше зерна. Така врожайність співвідносна з урожайністю сої, проте в посушливих умовах отримати її буває проблематично. Важливим також є те, що попит на нут вищий, ніж на сою та горох. Тому за останні роки інтерес до цієї культури в Україні зростає і площі посіву її розширюються. На теперішній час площі посіву даної культури в нашій країні займають близько 70 тис. га і постійно зростають.

За поживною цінністю, а саме за складом незамінних амінокислот, нут переважає всі інші види зернобобових культур, включаючи горох, квасолю та сою (табл.1).

Таблиця 1

Харчова цінність нуту (на 100 г їстівної частини)

№ п.п.	Показник	Вміст, г
1	Білки	28,1
2	Жири	4,4
3	Вуглеводи	50,1
4	Харчові волокна	3,7
5	Вода	14,2
6	Моно-і дисахариди	6,3
7	Крохмаль	43,2
8	Зола	3,0

Насіння нуту містить 28,1% білка і до 4,;% олії. За багатством та якістю природного комплексу вітамінів та інших біологічно активних сполук він є одним з найцінніших серед багатьох продуктів рослинного і тваринного походження. Біологічна цінність цього білка складає 52-78%, коефіцієнт перетравлення – 80-83%, тому ця культура може бути хорошим заміником м'яса у переробній промисловості. На корм тваринам використовують переважно сорти нуту з темним кольором насінневої оболонки, які відрізняються найбільшим вмістом білку.

Різноманітний мінеральний склад макро/ і мікроелементів, у тому числі міді і цинку, що беруть участь у синтезі інсуліну і деяких гормонів, визначає дієтичні властивості нуту. Значний вміст калію сприяє виведенню з організму рідини, що розвантажує серцево-судинну систему, сприяє зниженню кров'яного тиску. Захисні властивості нуту цим не обмежуються. У ньому також міститься фолієва кислота, яка знижує рівень в крові небезпечного гомоцистину – амінокислоти, що є проміжним продуктом розпаду метіоніну.

Одержані результати досліджень дають підставу вважати, що для отримання високопродуктивних врожаїв нуту із відповідними показниками якості зерна агроформуванням Правобережного Лісостепу в інтенсивній сортовій технології вирощування рекомендується використання нуту сортів Скарб та Достаток. Впровадження у виробничу практику високопродуктивних сортів нуту дозволить зменшити дефіцит рослинного білка, а також покращити фізикохімічний і фітосанітарний стани ґрунту.